

PARLEMENTAIRE ONTWIKKELINGEN IN EUROPA OVER DE NAVO KERNWAPENS

Kernwapens in Europa

Naast de eigen kernwapens van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk liggen in NAVO-verband in een aantal Europese NAVO-lidstaten nog altijd Amerikaanse kernwapens opgeslagen. Het NAVO-beleid in deze werd voor het laatst officieel bevestigd in een communiqué van de Nuclear Planning Group van de NAVO van 1 december 2003: "The nuclear forces based in Europe and committed to NATO continue to provide an essential political and military link between the European and North American members of the Alliance. They are maintained at readiness levels consistent with the prevailing security environment."

Uit een recent onderzoek van de Natural Resources Defense Council, een vooraanstaande Amerikaanse NGO, blijkt dat het om een totaal van 480 kernwapens gaat in België, Duitsland, Italië, Nederland (zoals bekend mag worden verondersteld gaat het hierbij om de luchtmachtbasis Volkel), Turkije en het Verenigd Koninkrijk. Uit Griekenland werden enige jaren geleden kernwapens teruggetrokken.

Piloten uit deze 'gastlanden', worden opgeleid om deze kernwapens af te kunnen werpen. Als een oorlog begint worden de kernbommen overgedragen door hun Amerikaanse bewakingseenheden aan de piloten van de luchtmachten van de deelnemende landen. Deze zijn opgeleid voor nucleaire aanvalsvluchten. Dit staat op gespannen voet met het Non-Proliferatie Verdrag, dat de overdracht van kernwapens en kernwapentechnologie aan niet-kernwapenstaten verbiedt. Nederland beschouwt zichzelf als een niet-kernwapenstaat.

Aan de orde in diverse landen

De afgelopen weken is de aanwezigheid van kernwapens in diverse Europese NAVO-landen onderwerp van debat geworden. Behalve in Nederland spraken in Duitsland, België en Noorwegen parlementariërs en bewindslieden zich uit voor het verwijderen van deze kernwapens. Dit gebeurde veelal in het kader van de voorbereiding op de toetsingsconferentie van het Non-Proliferatie Verdrag, die plaatsvindt in New York tot 27 mei.

Er is een evidente connectie tussen de in Europa gestationeerde kernwapens en het streven naar non-proliferatie. Zolang de kernwapenstaten niet meer voortgang maken met de in het Non-Proliferatie Verdrag vastgelegde verplichting tot ontwapening en de genoemde Europese landen vast blijven houden aan de plaatsing van kernwapens op hun grondgebied, is het argument dat de rest van de wereld geen kernwapens mag ontwikkelen niet alleen ongeloofwaardig maar bijzonder ongeloofwaardig. Het is merkwaardig om zelf onder een kernwapenparaplu te schuilen als niet-kernwapenstaat en dit te onthouden aan andere staten.

Duitsland

In Duitsland werd deze kwestie aan de orde gesteld door middel van een, nog niet in stemming gebrachte, resolutie die op 13 april jl. werd ingediend door de liberale partij FDP. In deze resolutie wordt de regering onder meer opgeroepen 'zur Stärkung der Glaubwürdigkeit des Nichtverbreitungsregimes und als Zeichen dafür, dass auch die Abrüstungsverpflichtung der Nuklearwaffenstaaten als integraler Bestandteil des NNV ernst genommen und nachdrücklich verfolgt wird, bei den amerikanischen Verbündeten darauf zu drängen, dass die bis heute in Deutschland stationierten taktischen Nuklearwaffen der USA abgezogen werden'. FDP-voorzitter Guido Westerwelle zei voorts: "Bundesaußenminister Joschka Fischer sollte auf der Atomwaffenkonferenz in New York den Abzug der verbliebenen Atomwaffen aus Deutschland vorschlagen [...] Ein Abzug der Waffen würde zudem die Glaubwürdigkeit für Verhandlungslösungen mit Ländern stärken, die jenseits aller weltpolitischen Vernunft auf eine eigene atomare Aufrüstung setzen".

Woordvoerders van de regeringspartijen SPD en de Groenen spraken zich eveneens uit voor de terugtrekking van kernwapens uit Duitsland. Zo zei partijvoorzitster Claudia Roth van de Groenen: "Die noch in Deutschland lagernden Atomwaffen sind ein Relikt des Kalten Krieges. Für sie gibt es keine Notwendigkeit. Sie gehören abgezogen und vernichtet."

De regering stelde zich iets terughoudender op. Bondskanselier Schröder sprak meer in het algemeen over de noodzaak van verdergaande maatregelen voor nucleaire ontwapening, terwijl Minister van Buitenlandse Zaken Fischer en Minister van Defensie Strück zich op het standpunt stelden dat dit onderwerp in de NAVO aan de orde gesteld moet gaan worden. Ook zei Strück: "We will have to clarify this issue in consultation with the other European allies, which still host nuclear weapons on their territory." Fischer zei verder in een toespraak tijdens de Toetsingsconferentie van het Non-Proliferatie Verdrag: "It is also our aim to reduce sub-strategic nuclear weapons – with the ultimate goal of their complete elimination. In Germany, there is a serious public debate on this issue which calls for practical steps. [...] as a first step we propose the complete implementation of the respective unilateral commitments that were made by the United States and Russia in 1991 and 1992 to reduce their sub-strategic nuclear arsenals. It is our objective to reduce and eliminate these weapons on all sides."

Op 2 mei publiceerde Der Spiegel een opiniepeiling waaruit blijkt dat een grote meerderheid van de Duitse bevolking voorstander is van de terugtrekking van de in NAVO-verband in Duitsland gestationeerde kernwapens. Op de vraag "In Germany there are still 150 nuclear weapons under US command. Should these nuclear weapons be withdrawn from Germany?" antwoordde 76% van de ondervraagden met 'ja' (en 18% met nee). Onderverdeeld naar de achterban van politieke partijen antwoordde respectievelijk 90% (Groenen), 82% (SPD), 76% (CDU/CSU) en 66% (FDP) met 'ja' op de gestelde vraag.

België

In België werden begin van dit jaar resoluties ingediend in de Senaat en in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De Senaatsresolutie, oorspronkelijk ingediend door de liberale senator Vankrunkelsven, werd op 21 april aangenomen met steun van alle partijen met uitzondering van het Vlaams Belang. In deze resolutie wordt de regering ondermeer opgeroepen bij de NAVO initiatieven ter sprake te brengen in verband met "de graduele terugtrekking van de Amerikaanse tactische kernwapens uit Europa met het oog op de naleving van artikel VI van het non-proliferatieverdrag en de vereiste diplomatieke maatregelen nemen om in de NAVO-Rusland-Raad onderhandelingen aan te vatten over de vermindering en de vernietiging van de Amerikaanse tactische kernwapens in Europa en de Russische tactische kernwapens en de beveiliging ervan, en wat dat betreft, de maatregelen te versterken die de transparantie en het vertrouwen tussen de NAVO en Rusland ten goede komen" en "stappen die moeten leiden tot een kernwapenvrije zone, bestaande uit alle niet-kernwapenstaten in Europa".

Noorwegen

In Noorwegen kwam de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens in Europese NAVO-landen aan de orde in een door de sociaal-democratische Arbeiderspartij aangevraagd interpellatiedebat in het parlement. Tijdens dit debat op 26 april zei Lars Rise, parlementariër van de regerende christen-democratische Kristelig Folkepartij: "If the five nuclear weapon states do not fulfill their obligations under the NPT, the other countries will not be willing to fulfill their obligations either. The reductions must be verifiable, transparent, and irreversible. It is a problem that NATO-countries themselves use nuclear weapons as deterrence. We want US to remove its tactical nuclear weapons from the soil of other NATO-countries."

Verenigde Staten

Vorig jaar werd in diverse media bericht over de mogelijke terugtrekking van Amerikaanse kernwapens uit Europa, naar aanleiding van uitspraken van de militaire bevelhebber van de NAVO, Generaal Jones in een Belgische senaatscommissie. Hij zei toen: "The reduction will be significant. Good news is on the way." In een aantal publicaties werd vervolgens melding gemaakt van het feit dat de Verenigde Staten eigenlijk alle tactische kernwapens uit Europa zouden willen terughalen omdat ze geen militair doel meer zouden dienen. Generaal Jones zou daarbij echter op verzet stuiten van sommige leiders van NAVO-landen, die bang zouden zijn bij terugtrekking van de kernwapens aan invloed binnen de NAVO in te boeten.

Op de onrust in diverse Europese parlementen werd nu alleen door anonieme Amerikaanse diplomaten gereageerd. Een van hen zei tegen de International Herald Tribune (040505) dat er geen sprake zal zijn van terugtrekking van de in Europa gestationeerde kernwapens: "The nuclear weapons will be maintained at a minimum level to preserve peace and stability. It is something all the NATO allies have agreed on. They are the essential military and political link between the United States and Europe."

Bronnen

Belgische Senaat, Resolutie betreffende het beleid inzake non-proliferatie en nucleaire ontwapening, 21 april 2005

Berliner Zeitung, "Sie gehören vernichtet", 2. Mai 2005

Defense News, Germany's Struck to take up US nuclear withdrawal, 6 May 2005

Deutsche Welle, Germans question US nuclear weapons, 29 April 2005

Deutscher Bundestag, Drucksache 15/5257, 13. April 2005

German Federal Foreign Office, Speech by Joschka Fischer at the 7th Review Conference of the Parties to the NPT, 2 May 2005

International Herald Tribune, U.S. Rejects German Calls to Withdraw Nuclear Weapons, 3 May 2005

Interpellation debate on NPT in Norwegian parliament, 26 April 2005

National Resources Defense Council, US nuclear weapons in Europe, February 2005

NATO, Press release (2003)147, 1 December 2003

SHAPE, News Summary and Analysis, 10 March 2004

Der Spiegel, Opinion poll, 2 May 2005

Werkgroep Eurobom, Factsheet kernwapens, november 2004